

Radionice za učenike nižih razreda

1. radionica za učenike nižih razreda: Mobiteli

Razred: učenici od 1. do 3. razreda

- Preporuka je da se radionica provodi s drugim i trećim razredom jer su djeca vještija u pisanju i samostalnija u radu u malim skupinama.
- Također su moguće razlike između urbanih i ruralnih sredina s obzirom na dob kada djeca dobivaju mobitel i počinju ga koristiti. Razrednici mogu sami odlučiti s kojim će razredom obraditi ovu temu.

Cilj:

- Upozoriti učenike na moguće opasnosti zlouporabe mobitela (i mobitelom) te ih podučiti pravilima sigurnog korištenja mobitela.
- Usmjeriti ih na podršku roditelja i drugih odraslih u situacijama uznemiravanja i elektroničkoga nasilja putem mobitela.

Trajanje radionice: 45 minuta

Potreban materijal: olovka, A4 papir (može i u bojama), bijeli papir, bojice

Napomena razrednici:

Pri grupiranju učenika treba voditi računa da u grupi budu učenici koji imaju i oni koji nemaju mobitel (izmiješati ih).

Moguće je da će učenici tijekom aktivnosti i diskusija biti usmjereniji na pozitivna iskustva, prednosti i stvari koje se njima sviđaju kod mobitela. I to je važno podržati. No važno je i početi razgovor o opasnostima i imenovati rizična ponašanja, upravo radi toga da podučimo učenike da ih znaju prepoznati i zaštititi se ako se nađu u takvoj ili sličnoj situaciji. Razgovor o opasnostima i rizičnim ponašanjima sam po sebi kod većine djece neće potaknuti znatizelju niti će ih usmjeriti u "negativnome smjeru". (Podrobnije obrazloženje ovakva pristupa u Uvodu je Priručnika)

1. AKTIVNOST: Razgovor s učenicima u velikoj skupini na temu koliko i na koji način oni koriste mobitel

(10 minuta)

Uvodna rečenica: "Danas ćemo razgovarati o mobitelu. Gotovo svi odrasli koriste mobitel, a i sve više djece ima ili želi imati mobitel. Razgovarat ćemo o tome kada koristimo mobitel, kada nam može biti vrlo koristan, ali i o nekim opasnostima i lošim stvarima koje nam se mogu dogoditi putem mobitela."

U nastavku razrednica postavlja predložena pitanja i potiče učenike da što više iznose svoja iskustva i razmišljanja.

Smjernice i nadopune razredniku

U diskusiji je važno:

- Usmjeriti učenike na važne brojeve (policija, hitna pomoć, vatrogasci, roditelji, drugi članovi obitelji...). Važno im je napomenuti da mogu nazvati hitnu pomoć, policiju i vatrogasce čak i ako nemaju kuna na mobitelu.
- Istaknuti mogućnost komunikacije s ljudima koje volimo i kada nismo kod kuće.
- Pomaže i olakšava druženje s drugima.
- Lakše možemo nekoga dobiti kada ga trebamo.
- Možemo pozvati pomoć ako smo na putu.

Kod opasnosti razrednik upoznaje djecu s pojmom elektroničkoga nasilja i pojašnjava ga, navodi primjere pojedinih oblika elektroničkoga nasilja te ističe da slanje uznemirujućih poruka, vrijeđanje i slanje ružnih komentara o drugima putem SMS poruka ili poziva nije prihvatljivo i da time možemo povrijediti druge.

Definiranje elektroničkoga nasilja i zlostavljanja:

“Svi smo se složili da je mobitel vrlo korisno sredstvo komunikacije i naveli ste puno primjera kada nam mobitel pomaže. Međutim, ponekad djeca, ali i odrasli, koristeći ovaj uređaj vrijeđaju i uznemiruju druge. U njihovim rukama mobitel se pretvara u moćno oružje. Neki to rade nepromišljeno, neki iz “fore” i zabave, neki s namjerom da povrijede ili osramote. Pa tako neki šalju uznemirujuće i prijeteće poruke, nagovaraju na odbacivanje i mržnju, objavljuju tajne i neistine o drugima. Neki potiču druge da daju neugodne komentare o onima koje ne vole jer ih žele osramotiti pred što većim brojem ljudi. Sve ovo može se dogoditi putem poziva ili SMS poruke na mobitelu, a naziva se **elektroničko nasilje**, a ako se ponavlja i traje kroz neko vrijeme, onda možemo govoriti i o **zlostavljanju**.”

3. AKTIVNOST: Crtanje

(15 minuta)

Uputa za učenike: "Nacrtaj/napiši što ti može pomoći da se osjećaš sigurnim dok koristiš mobitel, kako se možeš zaštititi od nekih neugodnih stvari. Kada to uradiš, onda navedi bar tri osobe kojima se možeš obratiti ako te netko uznemirava putem mobitela."

Napomena razrednici: Razrednica može odlučiti hoće li koristiti crtež ili pisanje u ovoj aktivnosti ovisno o dobi učenika ili pojedinom razrednom odjelu. Također, razrednik može sam procijeniti je li pogodnije da učenici izvode ovu aktivnost samostalno, u parovima ili u malim skupinama. Na kraju aktivnosti učenici lijepe svoje uratke (crteže ili pisane odgovore) na plakat ili na pano u odjelu.

Razrednik poziva učenike da iznesu što više svojih odgovora i pravila koja će im pomoći da se osjećaju sigurnima kada koriste mobitel, izdvoje osobe kojima se mogu obratiti ako dožive elektroničko nasilje. Razrednica upotpunjava samo ona pravila koja učenici nisu naveli.

Smjernice i nadopune razredniku:

1. U redu je prekinuti razgovor radi kojeg se osjećaš loše ili neugodno.
2. Ne šalji zlonamjerne SMS ili *e-mail* poruke. Prije nego što klikneš "Pošalji" zapitaj se kako bi se ti osjećao da primiš tu poruku.
3. Nemoj prosljeđivati poruke koje vrijeđaju i uznemiruju druge. Pažljivo pročitaj SMS i *e-mail* poruku prije negoli je prosljediš dalje.
4. Pitaj roditelje prije nego što daš svoj broj mobitela drugima.
5. Nemoj davati svoj broj mobitela osobama koje ne poznaješ i koje tvoji roditelji ne poznaju.
6. Ne snimaj i ne prosljeđuj fotografije i snimke koje druge mogu dovesti u neugodnu situaciju, osramotiti ih ili izložiti ismijavanju i vrijeđanju drugih.

Zahvala učenicima za sudjelovanje.

2. radionica za učenike nižih razreda: Dobre strane i opasnosti prilikom korištenja interneta i mobitela

Razred: učenici 3. i 4. razreda

Cilj: osvijestiti dobre strane i opasnosti prilikom uporabe mobitela i interneta

Trajanje radionice: 45 minuta

Potreban materijal: loptica, radni listić

Napomena razredniku:

Ukoliko je prije obrađena radionica na temu Mobiteli, u okviru ove radionice može se obraditi i razgovarati samo o internetu. Moguće je da će učenici tijekom aktivnosti i diskusija biti usmjereniji na pozitivna iskustva, prednosti i stvari koje se njima sviđaju kod mobitela i interneta. I to je važno podržati. No važno je i početi razgovor o opasnostima i imenovati rizična ponašanja, upravo radi toga da podučimo učenike da ih znaju prepoznati i zaštititi se ako se nađu u takvoj ili sličnoj situaciji. Razgovor o opasnostima i rizičnim ponašanjima sam po sebi kod većine djece neće potaknuti znatizelju niti će ih usmjeriti u "negativnome smjeru". (Podrobnije obrazloženje ovakva pristupa u Uvodu je Priručnika.)

1. AKTIVNOST: Zagrijavanje - loptica šeće

(10 minuta)

Sjednite ukруг. Objasnite učenicima da ćete vi početi krug, izgovorit ćete riječ "internet" i dobaciti lopticu nekom učeniku. Njegov je zadatak reći ono što mu prvo padne na pamet vezano uz tu riječ. Taj učenik dobaci lopticu nekom drugom, a njegov je zadatak isti. Loptica šeće sve dok se ne izredaju svi učenici ili se ne iscrpe sve ideje. Kad loptica ponovno dođe do vas, ponovite krug, ali ovaj put počnite s riječi "mobitel".

2. AKTIVNOST: Razgovor s učenicima

(10 minuta)

Razrednica kaže: "U ovoj igri doznali smo s čime sve povezujemo internet, čuli smo različite zanimljive ideje. Sada me zanima:

- Znete li se služiti internetom? Ako da, tko vas je naučio ili vam pokazao?
- Je li netko od roditelja uz vas kad idete na internet?
- Kako često posjećujete internetske stranice? Koje su vaše omiljene stranice?
- Služite li se mobitelom? Za što ga koristite?"

3. AKTIVNOST: Rad u malim skupinama

(25 minuta)

Podijelite radne listiće malim skupinama (3 - 5 učenika). Zadatak je učenika da zajednički napišu odgovore na radne listiće. Skupina neka odredi učenika/cu koji će zapisivati njihove primjere i učenika/cu koji će prezentirati uradak. Za rad u malim skupinama imaju 10 minuta. Na kraju napravite zajednički plakat na temu "Što učiniti kada te netko povrijedi putem mobitela ili interneta".

Nakon rada u malim skupinama slijedi razgovor s učenicima, prezentiranje njihovih odgovora i izrada zajedničkoga plakata.

Na kraju zahvala učenicima za sudjelovanje na radionici.

Radni listić

Je li vam se ikada dogodilo,
bilo preko interneta ili mobitela,
nešto lijepo, nešto stvarno super?

Ima li nešto što vas je
povrijedilo putem:
MOBITELA?
INTERNETA?

Što biste mogli učiniti
kad bi vas netko povrijedio
putem mobitela ili interneta?

3. radionica za učenike nižih razreda: Vrijednosti, pravila i posljedice

Razred: učenici od 1. do 4. razreda

Cilj: dodati postojećim odjelnim vrijednostima, pravilima i posljedicama koja se tiču vršnjačkog zlostavljanja one vrijednosti, pravila koja će štititi i od elektroničkoga zlostavljanja i odrediti posljedice za kršenje navedenih vrijednosti i pravila

Trajanje radionice: 45 minuta

Potreban materijal: plakat/i s postojećim odjelnim vrijednostima, pravilima i posljedicama i veliki papiri za izradu novih plakata

Uvodne napomene:

U sklopu osnovnog UNICEF-ova programa za prevenciju vršnjačkog zlostavljanja Za sigurno i poticajno okruženje u školama (poznatijeg kao Stop nasilju među djecom) vaš razredni odjel na početku svake školske godine dogovara vlastite vrijednosti, pravila i posljedice. Tako dogovorene vrijednosti, pravila i posljedice iz svih razrednih odjela objedinjuju se u školske vrijednosti, pravila i posljedice.

Predlažemo da prije provedbe sljedeće radionice u priručniku projekta Za sigurno i poticajno okruženje u školama, koji se nalazi u školskoj knjižnici, a vjerojatno ga ima i koordinatrica programa u školi, pročitate upute za provođenje radionica o donošenju vrijednosti, pravila, i posljedica u razrednom odjelu (Pregrad i sur., 2007., 45-65), a ovdje ćemo vas ukratko podsjetiti na najvažnije elemente, kao i one za koje smo u praksi zamijetili da ih razrednici ne provode tako da one daju svoj najbolji rezultat u prevenciji zlostavljanja. Naime, uspjeh u smanjenju nasilničkoga ponašanja bitno ovisi o tome kako su uspostavljene odjelne vrijednosti, pravila i posljedice, pa bi bilo važno da se one uspostavljaju upravo onako kako su opisane jer je šteta da razrednici ulože trud u ovaj korak u programu, a da on ne da očekivane rezultate.

1. Svi učenici aktivno sudjeluju

- Vrlo je važno da učenici sami raspravljaju o pojavi vršnjačkoga zlostavljanja, kako onog općeg, tako i elektroničkoga, te oblikuju vlastite vrijednosti, pravila i posljedice u svome razrednom odjelu.
- Učitelj je u tome procesu samo medijator koji vodi raspravu, postavlja pitanja i potiče učenike.
- Zajedničko dogovaranje zahtijeva više vremena, no tako dogovorene vrijednosti, pravila i posljedice neće biti nametnute izvana, nego su plod zajedničkog izbora i odluke.
- Učenici će više poštivati one vrijednosti i pravila koja im **nije** netko odredio, a da ih nije ni pitao, nego su sami odredili vlastite vrijednosti i pravila. Uostalom, i nama odraslima lakše je držati se odluka i izbora koje smo sami donijeli i učinili nego onih koje nam je netko nametnuo izvana.

2. Imenovanje vrijednosti

- Učenici nabrajaju one vrijednosti prema kojima se žele ponašati, a kojih će se nastojati pridržavati kako bi spriječili zlostavljačko ponašanje i kako bi se u razrednom odjelu svi osjećali sigurno i ugodno.
- Uvijek najprije definiramo vrijednosti koje želimo, zatim pravila kojima ćemo osigurati da te vrijednosti živimo te posljedice za nepridržavanje dogovorenih pravila.
- Primjeri vrijednosti: "U razredu nam je važna sigurnost i međusobno poštovanje" ili "Svi smo različiti, ali imamo jednaka prava".
- Ukoliko učenici predlože vrijednost poput "Budimo svi prijatelji", podsjetite ih da svatko sam sebi bira prijatelje. Ne moramo svi biti prijatelji, ali ne smijemo ismijavati i povređivati one koji nam nisu prijatelji i koji nam se ne sviđaju. Uostalom, prijateljstvo nije lijek protiv nasilja, jer ono se često i događa među prijateljima, u obitelji, nego je lijek protiv nasilja poštovati drugoga!

3. Imenovanje/smišljanje pravila

- Pravilima definiramo točno određena ponašanja koja nikako ne želimo u odjelu te ponašanja koja će pomoći u sprečavanju nasilja.
- Ova pravila kojima učenici reguliraju svoje međusobne odnose nikako ne smijemo pomiješati s pravilima i odredbama Statuta, kućnog reda ili ostalim pravilima školske i razredne discipline. Ona su naravno važna i svaka ih škola donosi, a učenicima postaju obveza onda kad oni postanu dijelom škole. Škola u svojim aktima i pravilnicima definira i način na koji će se te odredbe poštovati, kao i posljedice ukoliko se one ne poštuju. Međutim, u ovome programu mi govorimo o sasvim drugačijim vrijednostima, pravilima i posljedicama - onima koje učenici SAMI određuju kao način reguliranja njihovih međusobnih odnosa. Sam čin i proces njihova donošenja odgojni je postupak i potiče kod učenika razvoj osobne odgovornosti za vlastito ponašanje. Zbog toga je nužno da razrednici vode i moderiraju ovaj proces.
- Pravila trebaju biti jasna i jednoznačna. Prije kakvih petnaestak godina počelo se inzistirati na afirmativnim pravilima koja u ovome našem programu nisu uvijek dobra jer nisu dovoljno određena kad je ukidanje određenih ponašanja u pitanju. Bolje je imati pravilo koje je jasno i razumljivo svima npr. "Ne želimo da nam se netko ruga kada pogriješimo" umjesto pravila koje nije u potpunosti jasno npr. "Imamo pravo pogriješiti, a da nam se nitko ne ruga".
- Od puno pravila koja djeca predlože, zajedno sumirajte 4-5 najvažnijih pravila koja će učenici i odjelni učitelji lako pamtili.
- Previše pravila zbunjuje jer tko bi pamtio 15-20 pravila i njih je lako "slučajno zaboraviti".

- Svaki učitelj koji dođe u razredni odjel poziva se na odjelna pravila, dakle poštovanje pravila i pozivanje na njih kada je neko prekršeno, posao je svakog učitelja, a ne samo razrednika ili stručne službe.
- Primjeri pravila: “Ne želimo širiti lažne glasine” ili “Nećemo prosljeđivati povređujuće poruke”.
- Među odjelnim pravilima **ne trebaju** se nalaziti ona koja: reguliraju odnose između učitelja i učenika (npr. “Trebamo slušati učiteljicu” ili “Poštujemo učitelje i pozorno slušamo na satu”), propisuju obveze učenika (npr. “Redovito pišemo zadaću” ili “Nećemo prepisivati zadaću s interneta”), govore o “kulturnom” ponašanju (npr. “Odijevamo se pristojno”) te ostala pravila koja su već propisana školskim kućnim redom (npr. “Ne koristimo mobitel tijekom sata”).

4. Odabiranje/dogovaranje posljedica

- Posljedice trebaju biti povezane s prekršenim pravilom. Dakle, ako je dijete nešto potrgalo, treba popraviti, ako je povrijedilo nečije osjećaje, treba učiniti da se ta druga osoba osjeća dobro i sl.
- Posljedice se moraju moći ostvariti; ne zadavati zadatke/obveze koje će učenik teško ispuniti.
- Posljedice trebaju pomoći u promjeni ponašanja u željenome smjeru u skladu s odjelnim vrijednostima. One bi trebale predstavljati ponašanja koja su poželjna.
- Posljedice na dugi rok vježbaju samokontrolu kako bi učenici uvidjeli dobit pridržavanja pravila u smislu boljih međusobnih odnosa, većem osjećaju sigurnosti, zaštićenosti u odjelu itd.
- Primjeri prihvatljivih posljedica: “Pomagati dežurnom učitelju” ili “Nacrtati crtež ili napisati čestitku osobi koju sam povrijedio” ili “Jedan dan biti redar umjesto pravoga redara”.
- Izbjegavajte posljedice poput “Razgovor s učiteljicom ili psihologinjom” ili “Pozvati roditelje u školu” ili “Ići na razgovor k ravnateljici”. Jer neće valjda djeca biti nasilna kako bi zaslužila razgovor s učiteljicom ili psihologom. Također, pozivanje roditelja u školu normalan je dio suradnje s roditeljima i uobičajena aktivnost svakog razrednika te nije dobro suradnju s roditeljima proglašavati “kaznom”.
- U nastavku ćemo još kratko navesti i neke druge primjere koji u ovome programu nisu prihvatljivi.

5. Što nije prihvatljivo i što svakako trebamo izbjegavati?

- Ponekad su djeca sklona davati drakonske kazne (npr. napisati 100 puta oprost, napraviti 50 sklekova, ne ići na mali i veliki odmor, nositi nekomu torbu cijeli tjedan i sl.). Takve su posljedice zapravo kazne koje ponižavaju dijete. Pokušajte potaknuti učenike da ne smišljaju kazne, nego da budu duhoviti i dosjete se posljedica koje NE ponižavaju.
- Prilikom obilazaka mnogih škola, nailazili smo na pravilo "nećemo tužakati jedni druge" ili "ne budi tužibaba". Jedan od ciljeva UNICEF-ova programa jest da je uvijek važno reagirati na nasilje (jer prešutjeti ili ne reagirati na nasilje zapravo je slaganje i podržavanje nasilja), a djeci savjetujemo da neprimjerena ponašanja odraslima prijave (jer jedino tako zaštitna mreža može zaista funkcionirati). Dakle, ovakvo pravilo je neprihvatljivo i ako ga djeca predlože, podsjetimo ih da prijaviti nasilje nije tužakanje, nego trud uloženi u očuvanje zajedničkih vrijednosti i pravila!
- Često se među posljedicama nalazi isprika, koja u pravilu nije učinkovita (učenik se ispriča, a zapravo to ne misli). Poticanje učenika koji zlostavlja na prisilnu ispriku poticanje je na dvoličnost i neki oblik nasilja nad onim kako se učenik koji zlostavlja osjeća. Učenici koji se pak povremeno nasilno ponašaju lakše se ispričaju. Stoga, ne prisiljavajte učenike na ispriku, ako učenici sami predlažu ispriku kao posljedicu, upozorite ih na moguću neiskrenost i zatražite neka smisle neke druge posljedice, a ako netko izrekne ispriku, neka ona bude izrečena spontano i iskreno.

Obnavljanje vrijednosti (ponovno uspostavljanje vrijednosti)

Svatko tko krši pravila i time narušava dogovorene vrijednosti može učiniti nešto čime će ponovno uspostaviti ugroženu vrijednost ili na neki način povratiti narušene odnose i učiniti ih boljima. Obnavljanje vrijednosti pristup je discipliniranju koji podrazumijeva da ljudi (a osobito djeca) čine pogreške i to se ne da sasvim izbjeći, međutim pitanje je što učinimo nakon što pogriješimo. Usmjeravanjem učenika da popravi pogrešku, potičemo ga da preuzme odgovornost za vlastito ponašanje i pozitivno riješi problem.

Ključno je da razrednik razgovara s učenikom o vrijednosti koja je narušena i pravilu koje je prekršeno te traži popravljavanje pogreške. Važno je da učenik sam bira i odlučuje kako će pogrešku popraviti (dakle, samostalno osmišljava što će učiniti kako bi obnovio vrijednosti koje su narušene), a s njegovom odlukom treba se složiti i učenik koji je trpio nasilje.

 Posljedice elektroničkog zlostavljanja mogu biti i ozbiljnije od onih prouzročenih vršnjačkim zlostavljanjem u stvarnim situacijama. Publika je mnogo šira od one na školskom igralištu ili u razredu. A tu postoji i snaga pisane riječi.

Dobre su osobine ovakva pristupa slijedeće - onaj učenik koji je trpio smatra prikladnim način popravljivanja pogreške, dok onaj učenik koji popravljiva grešku mora uložiti dodatni napor u smjeru pozitivnog ponašanja. Osim toga, ovakav pristup ne kritizira, ne ponižava učenika koji je bio nasilan i nema ljutnje ni kod razrednika ni kod učenika.

Iznimno je važno da kad uočite zlostavljanje (ili nasilje), djelujete odmah i zaustavite zlostavljačko (ili nasilno) ponašanje. Ukoliko je riječ o manjem kršenju pravila, imenujte zlostavljačko ponašanje i pozovite se na odjelna ili školska pravila (npr. "Nazivanje pogrdnim imenima je nasilje i protivi se našim odjelnim (ili školskim) pravilima!"). Ukoliko je riječ o manjem kršenju pravila, primijenite neku od dogovorenih posljedica. Ukoliko učenik ponavlja prekršaje i kontinuirano krši pravila, razgovarajte s učenikom o vrijednostima koje su narušene. Tražite od učenika da samostalno osmisli način kako će obnoviti vrijednosti i na taj način popraviti pogrešku, a procijenite i potrebu razgovora s roditeljima. Ako učenik ozbiljno krši pravila, važno je razgovarati s roditeljima te uključiti učenika u dodatne programe. Kod teškog kršenja pravila i kontinuirane zlouporabe moći, škola je dužna reagirati prema aktima škole te prijaviti zlostavljačko ponašanje drugim službama (centru za socijalnu skrb, policiji).

S obzirom na to da se razrednici često žale da im je teško provoditi ovakvu vrstu discipliniranja obnavljanjem vrijednosti, predlažemo da pročitate što smo o tome napisali u osnovnome Priručniku i literaturi na našem jeziku:

- pogledajte str. 63 - 65 Priručnika projekta Za sigurno i poticajno okruženje u školama (Pregrad i sur., 2007.)
- te na CD-u koji prati spomenuti priručnik, pročitate 60 najčešćih pitanja o restituciji
- pročitate knjigu Diane Gossen, Restitucija - preobrazba školske discipline, Alineja, Zagreb, 1994.

Napomena: Ovakav pristup prevenciji zlostavljanja i odgajanju djece temelji se na humanističkoj orijentaciji i naslanja se na Glasserovu teoriju. Međutim, za potrebe provedbe ovoga programa smatramo da ne treba širiti temu u smjeru realitetne terapije niti miješati s drugim teorijama i pristupima.

1. AKTIVNOST: Dodajmo vrijednosti i pravila

(15 minuta)

Razrednik podsjeća učenike na plakat/e s odjelnim vrijednostima, pravilima i posljedicama.

Podsjetimo se: U našem razrednom odjelu dogovorili smo ove vrijednosti (razrednik čita s plakata vrijednosti... Npr. "Vjerujemo da svatko ima pravo biti siguran u školi"). Složili smo se da nitko nema pravo namjerno povređivati drugu osobu.

Dogovorili smo i naša odjelna pravila. Izabrali smo ponašati se u skladu s pravilima koja svakog od nas čuvaju od nasilja. To su pravila koja smo mi sami izabrali i odredili da su nam važna. Prisjetimo se naših dosadašnjih pravila... (Proći s učenicima kroz postojeća pravila.)

Koja od postojećih pravila možemo primijeniti i na korištenje interneta i mobitela? Obuhvaća li ovaj plakat vrijednosti i ponašanja i dok se družimo i radimo na internetu?

Neka učenici daju prijedloge za dopunu vrijednosti i pravila (dopuniti postojeće ili dati prijedlog za potpuno novu vrijednost i pravilo). Zapisujte sve njihove ideje bez procjenjivanja. Nakon toga prođite kroza sve prijedloge zajedno s učenicima i odaberite one prijedloge oko kojih se svi slažete. Za svaku vrijednost i pravilo provjerite slažu li se svi oko toga i ukoliko je potrebno, dodatno pojasnite i obrazložite što smo mislili pod nekom točkom.

2. AKTIVNOST: Razgovor na temu posljedica

(15 minuta)

Razrednik kaže: "U našem svakodnevnom životu posve prirodno slijede posljedice za sve naše postupke. Nekada posljedice osjetimo odmah (npr. kada bismo stavili ruku u vrelu vodu, opekli bismo se), a nekada posljedice nisu vidljive odmah, ali to ne znači da ih neće biti (kao npr. kad nas tek poslije uhvate u laži). Ovo su bili primjeri za loše posljedice, no postoje i dobre posljedice (npr. kada pomognemo prijatelju u nevolji, pa sljedeći put on ili možda netko drugi pomogne nama). Možete li se sjetiti još nekih primjera kada ste osjetili posljedicu, bez obzira na to je li posljedica bila ugodna ili neugodna? Potaknite učenike da daju primjere.

Mi vjerujemo da svatko ima pravo na pogrešku, ali i da na pogreškama trebamo učiti, kako ih ne bismo ponavljali. Vjerujemo da većinu pogrešnih postupaka ili odluka možemo ispraviti i da možemo učiniti nešto čime ćemo ponovno uspostaviti naše vrijednosti i vratiti odnos s osobom koju smo povrijedili u još bolje stanje."

Razmislite: Što bi netko tko je povrijedio ili prijetio drugomu preko interneta ili mobitela mogao učiniti da popravi pogrešku? Pokušajte se prisjetiti što više različitih načina na koje bismo popravili pogrešku. Što sve možemo učiniti nakon što nekoga povrijedimo?

Posljedice koje učenici osmisle i oko kojih se slože napišite na plakat jer ćete se vi kao razrednik, svi učenici te ostali učitelji na njih pozivati kod lakših kršenja pravila.

3. AKTIVNOST: Izrada plakata s vrijednostima, pravilima i posljedicama

(15 minuta)

Zajednički napravite nove ili dopunite postojeće plakate s vrijednostima, pravilima i posljedicama koje će štititi od elektroničkoga zlostavljanja. U izradu plakata uključite učenike, neka oni zajedno dopišu i uredite plakate. Jasno odvojite plakat s vrijednostima od onih ponašanja koja učenici više NE žele u svome razredu, (pravila) i plakata s posljedicama u slučaju kršenja dogovorenih pravila.

Napomena razredniku:

Izabrane vrijednosti, pravila i posljedice trebaju biti stavljene na vidljivo mjesto u učionici kako bi se i učenici i učitelji lako i brzo mogli pozvati na njih u situacijama u kojima netko od učenika krši pravilo. U nekim školama učenici u predmetnoj nastavi mijenjaju učionice tijekom dana i često se nalaze u učionici na kojoj izvještene vrijednosti, pravila i posljedice nisu njihove odjelne vrijednosti, pravila i posljedice. Predlažemo da u tome slučaju imeniku priložite prepisane odjelne vrijednosti, pravila i posljedice kako bi se svaki učitelj mogao pozvati na njih, dok su djeci ona uglavnom poznata.

Vrijednosti, pravila i posljedice svih razrednih odjela koordinacijski će odbor uz pomoć zainteresiranih učenika i roditelja objediniti u školske vrijednosti, pravila i posljedice te se ona u formi velikoga plakata postavljaju u školski ulazni prostor. I u ovome slučaju, vrijednosti, pravila i posljedice trebale bi biti sumirane tako da se izaberu ona najvažnija i najčešća (6-8).

I na kraju slijedi zahvala učenicima za sudjelovanje.

4. radionica za učenike nižih razreda: Pravila sigurne vožnje internetom i mobitelom

Razred: učenici 3. i 4. razreda

Cilj: osvijestiti svoje ponašanje i usvojiti sigurno ponašanje

Trajanje radionice: 45 minuta

Potreban materijal: olovke i papirići, papir A3 za plakat ili ploča, letci sa savjetima za djecu i mlade izrađeni u okviru kampanje Prekini lanac!

1. AKTIVNOST: Razgovor s učenicima

(10 minuta)

Razrednik kroz nekoliko potpitanja poziva učenike da se prisjete tema ranijih razgovora o internetu: "U zadnje dvije/tri radionice puno smo govorili o pozitivnim i zabavnim stvarima koje nam mobiteli i internet omogućuju, ali i stvarima na koje treba pripaziti kako bi internet i mobiteli i dalje bili sigurni i zabavni."

Podsjetimo se, koje su pozitivne strane interneta i mobitela?

Koje su moguće opasnosti kojima možemo biti izloženi?

Što je elektroničko nasilje?

Kako se osjeća osoba koja primi neku povređujuću poruku ili prijjetnju putem mobitela ili interneta?

Razrednica sažima i nadopunjuje odgovore učenika:

"Internetom i mobitelom možemo se koristiti na mnogo različitih, korisnih i zabavnih načina. No, može se dogoditi i da mobitelom stigne poruka ili poziv (tekst, videoporuka, fotografija) zbog čega se osjećamo neugodno ili osjećamo strah zbog prijjetnje. Kad se to dogodi jedanput, onda je netko **bio nasilan prema nama**, no kad više puta od iste osobe ili grupe primimo takvu poruku kojoj je cilj bio uvrijediti, zaprijetiti, ili nanijeti nam štetu, kažemo da se radi o **zlostavljanju putem mobitela ili interneta**. Takve poruke možemo dobiti od nekog nama poznatog, od svojih vršnjaka, prijatelja ili poznanika, ali i od odraslih osoba."

2. AKTIVNOST: Rasprava s učenicima o sigurnosti na internetu

(20 minuta)

"U sljedećem dijelu ove aktivnosti razgovarat ćemo o stvarima na koje treba paziti dok smo na internetu i mobitelu i što je važno znati da bismo bili sigurni i zabavljali se. U idućih nekoliko minuta neka svatko za sebe razmisli i prisjeti se svojih pravila i stvari koje čini dok je na internetu/mobitelu, a koje mu pomažu da se osjeća sigurnim. Što možete učiniti kako biste bili sigurni na internetu i mobitelu? Zatim ćemo zajedno ispisati sve vaše savjete i pravila sigurnosti na plakat (ili ploču). Kad iznosite pravilo ili savjet, objasnite svima radi čega je važno pridržavati se tih savjeta".

Napomena razredniku: Važno je poticati učenike da sami kažu što više pravila i savjeta koji im pomažu da se osjećaju sigurno. Tek kad iscrpe svoje ideje, razrednica dopunjava pravilima i savjetima navedenima u podsjetniku. Na kraju aktivnosti razrednica može podijeliti učenicima letke sa savjetima za djecu izrađene u okviru kampanje Prekini lanac!.

Podsjetnik za sigurno korištenje mobitela i interneta

- Pažljivo odlučite komu dati broj mobitela i svoju *e-mail* adresu.
- U redu je prekinuti razgovor ili dopisivanje radi kojeg se osjećate loše ili neugodno.
- Oprezno koristite *chat* uslugu preko mobitela i na internetu.
- Ne odgovarajte na poruku s nepoznatog broja ili *e-mail* adrese niti s poznatog ako se zbog sadržaja poruke osjećate loše ili neugodno.
- Nemojte slati fotografije ili videozapise drugih ljudi bez njihova dopuštenja, kao ni sadržaje koji mogu uvrijediti druge ljude.
- Razgovarajte s roditeljima ili nekom drugom odraslom osobom kad se pojavi problem, kako se ne bi pogoršao.
- Ako vam netko pošalje zlonamjernu ili prijeteću poruku putem mobitela (SMS) ili elektroničke pošte (*e-mail*), nemojte odgovoriti. Pokažite je odrasloj osobi kojoj vjerujete.
- Budite pažljivi kada šaljete SMS i *chat* poruke drugima. Nemoj slati ili prosljeđivati poruke koje mogu druge dovesti u neugodnu situaciju, osramotiti ih ili izložiti ismijavanju i vrijeđanju drugih.
- Nemojte u ljutnji učiniti nešto što možete požaliti. Prije nego što pritisnete pošalji, upitajte se kako biste se vi osjećali kada biste dobili tu poruku i može li ona uvrijediti ili na bilo koji način naštetiti osobi kojoj šaljete. Oprez, jer i šala može uvrijediti.
- Zaštitite sebe lozinkom i pazite komu je dajete jer oni koji se predstavljaju kao prijatelji u nekom trenutku mogu postati neprijatelji.
- Ne navodite osobne informacije, brojeve telefona i mobitela, svoju adresu, ime škole u koju idete, mjesta gdje izlazite osobama koje ne poznajete uživo. Kada pišete o sebi, pišite što općenitije. Sve što napišete i objavite u SMS poruci ili na internetu postaje javno i dostupno velikom broju ljudi i više ne možete kontrolirati kako će drugi iskoristiti podatke o vama.

- Ne šalžite i ne objavljujte svoje fotografije i fotografije svojih prijatelja putem mobitela i interneta. Jednom kada pošaljete ili objavite fotografiju, nad njom više nemate kontrolu, ne znate što se dalje događa s njom. Uz malo vještine i s osnovnim grafičkim programima moguće su razne fotomontaže.
- Neki odrasli i vršnjaci lažno se predstavljaju i pretvaraju se da su prijatelji jer ih zanimaju slike seksualnog sadržaja ili imaju seksualne želje i namjere. Upravo radi toga budite oprezni, ne samo s informacijama i fotografijama koje dijelite, nego i pri upoznavanju internetskih prijatelja. Podsjetite se da je sve ono što znate o tome "prijatelju" samo ono što vam je ta osoba rekla te da ništa od toga ne mora biti istina.
- Ako želite uživo upoznati svog internetskog prijatelja, dogovorite prvi susret na javnome mjestu, gdje ima dosta ljudi. Nikako ne idite sami, već povedite nekoliko prijatelja i prijateljica ili odraslu osobu kojoj vjerujete.
- Pomozite djeci koja doživljavaju zlostavljanje putem SMS poruka i interneta tako da im jasno kažete da nije u redu to što im se događa i da vidite da im je teško. Nemojte prikrivati nasilje i odmah obavijestite odrasle o tome što se događa.
- Čuvajte sebe i druge! Sve što vrijedi za čuvanje podataka o vama, vrijedi i za čuvanje tuđih.

3. AKTIVNOST: Podržavajuće poruke

(15 minuta)

Razrednik podijeli učenicima papiriće.

Uputa za učenike: "Svatko neka na papirić napiše neku lijepu poruku. To može biti i nešto što biste vi željeli da drugi napišu vama, možda poruka podrške ili ohrabrenja. Kada napišete poruku, ubacite je u vrećicu/kutiju."

Zatim sve papiriće skupite u vrećicu ili kutiju, promiješajte i neka svaki učenik izvuče jednu od tih poruka. Nakon što svatko naglas pročita izvučenu poruku, možete ih nalijepiti na zajednički, razredni plakat "Poruke podrške" koji ćete staviti na vidljivo mjesto u učionici.

I na kraju slijedi zahvala učenicima za sudjelovanje.